

УДК 677.055.621.3.015

ДО РОЗРАХУНКУ ДОВГОВІЧНОСТІ В'ЯЗАЛЬНИХ ГОЛОК ПАНЧІШНО-ШКАРПЕТОЧНИХ АВТОМАТІВ ПО КРИТЕРІЮ ВТОМЛЕНІСНОЇ МІЦНОСТІ

Л.М. БЕРЕЗІН

Київський національний університет технологій та дизайну

Розглянуто питання взаємодії голок, які мають вертикальну складову швидкості відносно циліндра як наслідок інерційного вибігу, з горизонтальними обмежувальними клинами. Отримано за теорією контактних деформацій функціональну залежність, яка дозволяє визначати навантаження п'ятки голки, враховуючи характер прямого удару її по обмежувальному клину, від швидкісних, інерційних та пружно-дисипативних характеристик елементів в'язальної системи панчішно-шкарпеточних автоматів

В роботі [1] запропоновано основні положення визначення довговічності за критерієм втомленісної міцності голок, селекторів, штовхачів тощо, тобто стержньових елементів голкового циліндра панчішно-шкарпеточних автоматів (ПША). Складовою запропонованої методології є питання навантаженості стержньових елементів при їх взаємодії з клинами різного призначення з урахуванням швидкісних режимів ПША. В статті [2] на прикладі в'язальних голок представлено результати аналітичного дослідження та експериментальної перевірки умов відскоку їх п'яток від клинів з нахиленою робочою поверхнею та динаміку їх взаємодії з урахуванням швидкісних, інерційних та пружно-дисипативних характеристик елементів в'язальної системи. Аналогічні питання стосовно взаємодії голок з горизонтальними обмежувальними клинами розглядались вибірково, в об'ємі не достатньому для подальшого їх використання при обчисленні довговічності голок та вимагають узагальнення.

Об'єкт та методи дослідження

Об'єктом досліджень обрано голки в'язального механізму ПША та умови навантаження їх при взаємодії з горизонтальними обмежувальними клинами для подальшого застосування при визначенні довговічності за критерієм втомленісної міцності голок. Використовували положення динамічного дослідження з урахуванням пружно-інерційних характеристик тіл взаємодії та дисипації їх енергії при коливаннях.

Постановка завдання

Стаття спрямована на підвищення точності ймовірнісних розрахунків довговічності за критерієм втомленісної міцності в'язальних голок ПША. Експериментально встановлено, що ударна взаємодія п'яток голок при їх вертикальному русі відносно циліндру з горизонтальними обмежувальними клинами діючих автоматів відсутня, а з інтенсифікацією швидкісних характеристик автоматів її вплив на довговічність голок стає домінуючий. Дослідженню підлягають умови, які забезпечують можливість удару п'ятки голки з обмежувальним клином та параметри в'язального механізму, що впливають на величину цього ударного навантаження голки

Результати та їх обговорення

Панчішно-шкарпеточні вироби з жакардовим переплетенням виготовляють на ПША середніх класів. При жакардовому переплетенні особливістю переміщень голок є їх розподіл за двома траєкторіями, які обумовлені технологією та задаються клинами в'язальної системи. Відібрані голки після опускання з рівня заключення клином з нахиленою робочою поверхнею в усталеному русі сходять

з клина з швидкістю $V_{ycm} = \dot{x}_2 \cdot tg\alpha = const$, де $\dot{x}_2$ – переносна швидкість п'ятки голки, яка дорівнює коловій швидкості циліндру V_x ; α – кут нахилу клина для опускання голки. Невідібрані голки ударяються по нижній частині клина та мають вертикальну складову швидкості відскоку $V_{відс}$. За результатами стендових випробуваннях встановлено [2], що відскок голки від клина з нахиленою поверхнею при параметрах діючих ПША середнього класу з діаметром голкового циліндру $D = 3 \frac{3}{4}$ дюйми можливий при $V_x \geq 1,64$ м/с (або $n \geq 328,5$ об/хв.), тобто при швидкостях, які реальні для перспективних моделей ПША, при чому $V_{відс} \geq V_{ycm} = V_x tg\alpha$. При значних швидкостях циліндру невідібрані голки при сході з нижньої кромки нахиленого клина внаслідок їх інерційного вибігу додатково взаємодіють з горизонтальними обмежувальними клинами, що призводить до збільшення навантаженості та скорочення строку служби невідібраних голок в порівнянні з відібраними. Функціями обмежувальних клинів є запобігання руйнуванню п'яток голок через їх виліт на рівень кромки подальших клинів замкової системи та забезпечення заданого фіксованого переміщення гальмування для усунення поперечної строкатості на панчішно-шкарпеточних виробках. Величина зазору Δ між нижнім торцем п'ятки голки і робочою площиною обмежувального горизонтального клина визначається допустимою величиною відхилення довжин петель та не перевищує $[\Delta] = 0,2 \dots 0,3$ мм.

В роботі вивчали умови взаємодії п'ятки голки з обмежувальним клином як наслідок інерційного вибігу голки при сході її з нахиленого клину та визначали динамічні навантаження такої взаємодії з метою уточнення розрахунків довговічності голок за методикою [1].

Дослідження динаміки виконували з урахуванням пружно-інерційних характеристик тіл взаємодії та специфічної для голок ПША сили корисного опору P_C , яку створюють штучно незначним згином стержня голки для унеможливлення самовільного її опускання в пазу циліндра. Рівняння руху голки на переміщенні Δ між торцем голки та обмежувальним клином при відсутності кінематичного замикання з

$$\text{нахиленим клином прийме вид: } m_{np} \ddot{y}_2 = -P_C \text{ або } \ddot{y}_2 = -\frac{P_C}{m_{np}}, \quad (1)$$

де y_2 - відносне переміщення п'ятки голки вздовж голкового циліндру; m_{np} - приведена маса голки (в розрахункових залежностях m_{np} доцільно прирівнювати до маси голки, яка зосереджується в центрі її ваги).

Двічі інтегруємо рівняння (1) та задаємо початкові умови: при $t = 0$, $y_{20} = 0$ та $\dot{y}_{20} = V_x \cdot tg\alpha$ – при відсутності відскоку п'ятки голки від нахиленого клина або $\dot{y}_{20} = V_{відс}$ – при наявності відскоку. Отримаємо наступні рівняння швидкості та переміщення п'ятки голки:

$$\dot{y}_2 = -\frac{P_C}{m_{np}} t + \dot{y}_{20}, \quad (2)$$

$$y_2 = -\frac{P_C}{m_{np}} \frac{t^2}{2} + \dot{y}_{20} \cdot t, \quad (3)$$

В момент взаємодії п'ятки голки з обмежувальним клином при $t = \tau$ та $y_2 = \Delta$ рівняння (3) прийме вид

$$\Delta = -\frac{P_C}{m_{np}} \frac{\tau^2}{2} + V_{відс} \cdot \tau, \text{ розв'язками якого є } \tau_{1,2} = \frac{V_{відс} \pm \sqrt{(V_{відс})^2 - 2\Delta \cdot P_C / m_{np}}}{P_C / m_{np}}.$$

При підстановці в (2) $t = \tau_{1,2}$ та певних перетворень вертикальна складова швидкості в момент удару п'ятки голки з обмежувальним клином прийме вид:

$$\dot{y}_{2\tau} = \sqrt{(V_{\text{відс}})^2 - 2\Delta \cdot P_C / m_{np}}. \quad (4)$$

Аналізуючи рівняння (4), маємо, що при $m_{np}(V_{\text{відс}})^2 - 2\Delta \cdot P_C \leq 0$ удар п'ятки голки по обмежувальному клину неможливий через її гальмування силою P_C , а величина зазору, яка забезпечує відсутність удару

$$\Delta = m_{np}(V_{\text{відс}})^2 / 2P_C \leq [\Delta] \cdot 10^{-3}. \quad (5)$$

Звідки $V_{\text{відс}} \leq \sqrt{2P_C [\Delta] \cdot 10^{-3} / m_{np}}$.

При вихідних даних в'язальної системи ПША середнього класу [2] $P_C = 4,8$ Н, $[\Delta] = 0,25$ мм та масі голки $m_{np} = 0,6 \cdot 10^{-3}$ кг ударна взаємодія п'ятки голки з горизонтальним обмежувальним клином відсутня, якщо $V_{\text{відс}} \leq 2,0$ м/с, що з урахуванням рівняння $V_{\text{відс}} = f(V_x)$ [2] та при куті нахиленої поверхні клина $\alpha = 47^\circ 30'$, коефіцієнті, що враховує вплив згину стержня голки на її деформацію в момент удару $K_C = 0,352$, приведеній жорсткості голки при боковій взаємодії її п'ятки з нахиленою поверхнею клина $C_{np} = 5,31 \cdot 10^3$ Н/м та коефіцієнті демпфірування $h = 565,1$ с⁻¹ відповідає коловим швидкостям циліндра $V_x \leq 1,71$ м/с або частотам обертання при його діаметрі 3 3/4 дюйми $n_q \leq 343$ об/хв.

При усталеному русі п'ятки голки по клину без відскоку, коли $\dot{y}_{20} = V_x \cdot \text{tg} \alpha$, враховуючи нерівність (5), удар п'ятки голки з обмежувальним клином відсутній при колових швидкостях голкового циліндру

$$V_{x_{max}} \leq \sqrt{2[\Delta] \cdot P_C / m_{np} \text{ctg} \alpha}. \quad (6)$$

Для випадку $m_{np}(V_{\text{відс}})^2 - 2\Delta \cdot P_C > 0$, тобто при наявності удару п'ятки голки з обмежувальним клином, складаємо розрахункову динамічну модель, де голку з розподіленою масою представляємо парою з зосередженою масою m_{np} та пружною ланкою з жорсткістю c_{np}' . Відповідно з урахуванням затухання коливаний рівняння руху голки має вид:

$$m_{np} \ddot{y}_2 + b \dot{y}_2 + c_{np}' (y_2 - y_1) = -P_C, \quad (7)$$

де y_1 – координата ведучої ланки (обмежувального клина); так як обмежувальний клин нерухомий, то $y_1 = 0$; $\dot{y}_2$, $\ddot{y}_2$ – вертикальні складові швидкості та прискорення голки відповідно; b – коефіцієнт затухання; c_{np}' – приведена жорсткість голки при прямому ударі її п'ятки з горизонтальною поверхнею обмежувального клина. Ввівши позначення $2h' = b / m_{np}$, $\omega^2 = c_{np}' / m_{np}$, $B = -P_C / m_{np}$ та врахувавши, що $c_{np}' \cdot y_1 / m_{np} = 0$, рівняння (7) приводимо до нормального виду:

$$\ddot{y}_2 + 2h' \cdot \dot{y}_2 + \omega^2 y_2 = B, \quad (8)$$

де h' – коефіцієнт демпфірування при прямому ударі п'ятки голки по обмежувальному клину; ω – частота власних коливаний системи.

Повний розв'язок неоднорідного рівняння (8) при заданих початкових умовах $t = 0$, $y_{20} - y_{10} = 0$ та $\dot{y}_{20} - \dot{y}_{10} = \dot{y}_{20}$ має вид:

$$y_2 = e^{-h \cdot t} \frac{\dot{y}_{20}}{\omega_d} \sin \omega_d t - P_C / c_{np}' ,$$

(9)

де $\dot{y}_{20} = V_x \cdot \operatorname{tg} \alpha$ або $\dot{y}_{20} = V_{\text{вiдс}}$ – відповідно при відсутності або наявності відскоку п'ятки голки від нахиленого клина; ω_d – частота затухаючих коливань ($\omega_d = \sqrt{\omega^2 - h'^2}$); $h' = \delta / T$ – при логарифмічному декременті коливань $\delta = \ln(p_{m_i} / p_{m_{i+1}})$, де p_{m_i} , $p_{m_{i+1}}$ – суміжні амплітуди на віброграмі затухаючих коливань ударного процесу; $T = 2\pi / \omega$ – період власних коливань голки. Після підстановки $h' = \delta / T = \omega \cdot \delta / 2\pi$ відповідно маємо

$$\omega_d = \sqrt{(1 - \delta^2 / 4\pi^2) c_{np}' / m_{np}} .$$
 (10)

Тоді ударне навантаження на п'ятку голки з урахуванням (9) при $y_1 = 0$ (обмежувальний клин – нерухомий) визначається залежністю

$$P = c_{np}' (y_2 - y_1) = c_{np}' \cdot y_2 = e^{-h \cdot t} \frac{\dot{y}_{20}}{\omega_d} c_{np}' \sin \omega_d t - P_C .$$
 (11)

Після підстановки (10) в (11) при $\sin \omega_d t_{\max} = 1$ остаточно маємо залежність для визначення максимального значення ударного навантаження:

$$P_{\max} = e^{-h \cdot t_{\max}} \cdot \dot{y}_{20} \sqrt{m_{np} \cdot c_{np}' / (1 - \delta^2 / 4\pi^2)} - P_C ,$$
 (12)

де $t_{\max} = \pi / 2 \sqrt{(c_{np}' / m_{np}) - (b / 2m_{np})^2}$.

При прямому вертикальному ударі голки з обмежувальним клином визначальними за впливом на величину c_{np}' є приведена повздовжня c_1 та згинальна c_2 жорсткості стержня голки. Жорсткостями стінок пазів голкового циліндру, згину і скручування п'ятки голки та зминання обмежувального клина в зоні прямого удару можна нехтувати без втрати точності розрахунку c_{np}' . Для голок позицій 0-1305, 0-1306 та 0-1308 з величинами $c_1 = 2,04 \cdot 10^6$ Н/м та $c_2 = 5,74 \cdot 10^4$ Н/м маємо $c_{np}' = 5,6 \cdot 10^4$ Н.м, що знаходиться в межах похибки значення, яке обчислювали за осцилограмою вільних затухаючих коливань при умові відповідного відтворення частотних характеристик ударного процесу.

Висновки

Досліджено умови можливого удару п'ятки голки з горизонтальною поверхнею обмежувального клина та встановлено параметри, що впливають на процес гальмування голки в пазу гольниці. Ударна взаємодія п'ятки голки з горизонтальним обмежувальним клином відсутня при колових швидкостях циліндра $V_x \leq 1,71$ м/с або частотах обертання $n_y \leq 343$ об/хв при його діаметрі $3 \frac{3}{4}$ дюйми.

Отримано залежності для кінематичного аналізу руху голки в період сходу її з нахиленої поверхні клина до удару з горизонтальним обмежувальним клином та силового аналізу в момент їх ударної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березін Л.М., Барилко С.В. До розрахунку довговічності селекторів панчішно-шкарпеточних автоматів по критерію втомленісної міцності// Вісник КНУТД, – 2007. – №5(37), – с.32–35.
2. Березін Л.М. До розрахунку циклів навантаження голок панчішно-шкарпеточних автоматів при визначенні їх надійності за критерієм втомленісної міцності// Вісник КНУТД, – 2010. – №5. – с.281-284.

Надійшла 22.02.2011